

Arbó i el 200 aniversari del naixement de Dostoievski

El proper 11 de novembre es complirà el segon centenari del naixement de Fiódor Mikhàilovitx Dostoievski, un dels més genials novel·listes de les lletres universals. La seua relació més estreta amb la literatura catalana va arribar de la mà del rapitenc Sebastià Juan Arbó, el novel·lista ebrenc per excel·lència, al qual s'anomenava "el petit Dostoievski".

La comparativa entre tots dos abraça uns quants àmbits. El prolífic autor rus va patir una adolescència cruel, atès que va ser obligat a estudiar la carrera d'enginyer militar, a despit de la seua prematura vocació literària. Arbó, ja instal·lat a Amposta des dels 12 anys, de la mà de la patrona Cecília Meyer de Carballo, troba al seu abast una extensa biblioteca que accelera la seua passió per la cultura llibresca.

En el marc de la influent narrativa russa, Dostoievski explora la psicologia humana en el complicat context polític, social i espiritual de la societat del seu enorme país al segle XIX, marcat molt especialment per una ruralia conservadora que deixa-

va la dona en un paper infravalorat. Les seues idees han influenciat la literatura moderna i diverses escoles de teologia i psicologia. Arbó era un mestre en la construcció de caràcters femenins, que viuen una vida de lluita ferotge davant d'un món que els és hostil. La figura de la mare arboniana, a la vegada protectora i patidora, esdevé el viu retrat de la societat ferotgement patriarcal que els envoltava.

Dostoievski va ser l'autor de les pàgines que millor representen l'existencialisme, com a corrent literari molt influent perquè tocava la raïl de l'ésser humà rural. De fet, *Crim i càstig* és considerada una de les obres mestres de la literatura occidental. Màxim representant de la "novel·la d'idees", a les seues obres apareixen evidents trets de modernitat, sobre tot en el tractament de la quotidianitat, en el to vívid i real dels diàlegs i en el sentit irònic tan característic, juntament amb la tragèdia moral dels seus personatges. L'autor rapitenc va ser l'introduïdor d'aquest corrent a la literatura catalana, per mitjà de les seues dos obres pioneres:

L'inútil combat (1931) i *Terres de l'Ebre* (1932), els manuscrits de les quals varen entusiasmar el totpoderós editor de Proa, Joan Puig i Ferrer (La Selva del Camp 1882-París 1956).

Alguns erudits han qualificat l'obra del geni rus com a polifònica, pel fet d'incloure una diversitat de punts de vista i veus, que recorden l'entramat de la polifonia musical. Podem ser agosarats i dir el mateix d'un Arbó criat en vila altament musical?

Dostoievski va patir molt des de la seua noiesa, admetia que per a ésser escriptor cal haver patit molt. Se'ns presenta com a un gran coneixedor de l'ànima humana i dels impulsos contradictoris que sorgeixen de l'inconscient. A la vegada, amb especial lucidesa, va saber captar les contradiccions de la societat capitalista. El retrat del dia a dia era novel·lesc, atès que la vida supera amb escreix qualsevol imaginativa de ficció. Llavors, els seus protagonistes, tots soferts, compten amb veu pròpia, com a espill veritable de la societat tan cruel que els havia tocat viure.

Arbó, en canvi, no havia patit quan era xiquet, malgrat les privacions ha-

bituals d'una família obrera. Fins i tot havia tingut sort, ja que va poder entrar de ple al món de les lletres gràcies a la feina de masovers dels seus progenitors. Tanmateix, va poder nodrir-se de les imatges de la pobresa que l'envoltava, dels defectes dels homes de taverna, del sofriment de les mares que lluitaven com ningú per tirar endavant la família, de les malalties fruit dels pessims desguassos de les aigües residuals. El camp que retrata Arbó era de la mateixa mena que el de Vicent Blasco Ibàñez, tot i que aquest no usava la llengua vernacla, fet que, com deia el gran Gerard Vergés, porta a la falsedat literària. I aquest camp rural del delta de l'Ebre o de l'Albufera reviu el caciquisme rus o de qualsevol indret del vell continent, amb l'alcohol com a arma del masle pobre i la suor en el front de la dona treballadora.

Dos centúries han passat des del naixement d'un dels genis més preuats de la narrativa mundial. Els discursos de Ciceró; els sonets de Petrarca; la poesia del poeta suprem Dant Alighieri i l'amorosa d'Ausiàs

Emigdi Subirats
escriptor

March; les tragèdies de William Shakespeare; les primeres novel·les modernes, el *Tirant lo Blanc* de Joanot Martorell i *El Quixot* de Cervantes, la novel·lística de Goethe, Mark Twain, Victor Hugo, Umberto Eco, Ernest Hemingway o la nostra Mercè Rodoreda... són autèntics diamants literaris (per descomptat, n'hi ha d'altres). Dostoievski forma part del grup d'elegits, autors de perles valuoses de l'existencialisme i l'expressionisme. Entre les frases cèlebres que ens va deixar, n'hem triat dos d'especialment veraces. La primera: *Crec que el diable no existeix, tot i que l'home l'ha creat a la seua imatge i semblança*. La segona, apunta fort: *És millor ser infeliç i saber les pitjors coses, que ser feliç al paradís dels beneïts*.